

der både for myr til vanlig åkerdrift og til fôrproduksjon som beite eller grasproduksjonslag.

Ved bruk av myr til beite er det helt avgjørende at oppdyrking og drift blir riktig lagt an.

Jeg må ta en reservasjon overfor reguleringsmyndighetene og samfunnsplanleggerne. Dette at vi har store arealer som kan dyrkes og utnyttes til bruksutbygging må på ingen måte brukes som unnskyldning for unødvendig å legge beslag på dyrka og dyrkbar mark sentralt til utbyg-

gingsformål. Den sentrale og nærliggende jorda er verdifullere, den er dessuten utgangspunktet for de brukene som i samarbeid kan utnytte mer fjerntliggende arealer i fellesskap.

Endelig kan vi fastslå:

Trøndelagsfylkene har myrressurser som kan utnyttes til bruksutbygging etterhvert som det blir behov. Det er arealer nok for å gjøre mange små bruk til bærekraftige enheter og til utbygging av nye bruk ved bureising.

Organisering av arbeidet ved nydyrking

Av direktør Ole Lie

Innledning

Hensikten med dyrkingsarbeidet kan være noe forskjellig. Økning av produksjonsgrunnlaget på gården eller med andre ord gunstigere størrelse av bruket er et viktig moment. En bedre utnyttelse av gårdens maskinkapasitet eller gårdens ressurser av arbeidskraft er også med i bildet.

Økt matproduksjon og distriktsutbygging er viktige momenter. Bedre miljøforhold teller også med ved bevilgning av støtte til jorddyrking. Endelig kan nevnes at arbeid på bruket under dyrkingsperioden kan være økonomisk gunstig for den som driver bruket og samtidig utfører dyrkingsarbeidet.

Det følger også en rekke problemer med nydyrkingen. Større areal fører til økt behov til driftsbygning og andre kapitalkrevende investeringer, f.eks. maskinkjøp og mekanisering på annen måte. Kapitalkrevende investeringer fører videre til økt låneopptak. Dyrking og utviding av bruksstørrelsen og produksjonen stiller også større krav til arbeidsinnsats og dyktighet hos brukerne.

Ved felles dyrking til beite eller annen

fôrproduksjon stilles det krav til samarbeid mellom flere brukere. En rekke sosiale spørsmål vil kunne reise seg i denne forbindelse:

Forarbeidet – organisering

Planleggingen av dyrkingen starter gjerne med en foreløpig undersøkelse eller befaring av dyrkingsarealene. Dette for å skaffe seg en oversikt over mulighetene. Det kan være aktuelt å drøfte spørsmålet om dyrking i fellesskap og bruk av arealene i fellesskap til beite eller fôrdyrking. Et annet alternativ er felles innsats under dyrkingsarbeidet, men deretter oppdeling av arealet slik at hver enkelt deltaker får sin del. Endelig vil det i mange tilfeller være aktuelt at både oppdyrkingen og bruken av jorda utføres av den enkelte bruker som tillegg direkte til vedkommendes eiendom.

Ved dyrking i fellesskap med fellesdrift som mål, er det viktig at det skjer en viss modningsprosess i samarbeidet og dannelsen av laget. Man bør bruke noe tid til å diskutere den enkeltes interesser for prosjektet og derved finne ut den mest ideelle gruppering av naboer eller gård-

brukere i grendelaget for samarbeid om nydyrkingen og bruken av jorda. Det er viktig for resultatet å finne en gunstig løsning på disse spørsmål.

Undersøkelse og planlegging

Det er nødvendig å foreta en grundig undersøkelse for å vurdere dyrkingmulighetene. Vi har forskjellige jordtyper med karakteristiske egenskaper som er fremtredende sett fra et dyrkingssynspunkt:

Morenejord

Morenejorda er avsatt under isdekkets avsmeltingsperiode, enten som endemorene eller bunnmorene. Morenejord er omtrent alltid stein- og blokkholdig. Det er derfor viktig å vurdere innholdet av stein og blokk for å kunne angi dyrkingkostnadene. For bestemmelse av stein- og blokkinnholdet har man forsøkt å lage forskjellige metoder. Stikkemetoden går ut på at det innenfor begrensede flater foretas systematiske stikk med jordsøker. Gjennomsnittsdybden til boret stanser mot stein gir et tall for inngang i en tabell som angir steinmengde pr. dekar (Skadsheim). Denne metode stemmer forholdsvis godt i visse tilfeller, men også mindre godt i andre tilfeller. Det har vist seg at metoden er svært avhengig av vanninnholdet i jorda.

Sikrere vil stein- og blokkinnholdet kunne bestemmes ved prøvegraving enten med håndredskaper eller med gravemaskin. Det beste vil være prøvedyrking av bestemte flater innen typiske deler av feltet. Måling av steinmengder som må fjernes fra en bestemt prøveflate for å få steinfritt matjordlag til tilstrekkelig dybde, viser mengden av stein og blokk som må fjernes. Denne metode krever at man har en maskin til disposisjon. Den er derfor kostbar. Til gjengjeld gir metoden sikkert grunnlag for beregning av kostnadene.

Behovet for grøfting eller eventuelt vatning er det også viktig å få fastlagt. I visse tilfeller kan det være aktuelt å vurdere om

det bør foretas jordforbedring ved tilføring av torv, bark, kloakkslam eller leire/silt.

Vurdering av behovet for planering er også viktig i forbindelse med undersøkel-sene. Hvis det er større helling enn 1:6 evt. 1:8 bør det foretas planering av arealet i forbindelse med dyrkingen. Dette er et kostbart arbeid og totalkostnaden ved nydyrkingen vil ofte bli for høy, hvis det må foretas planering.

Sedimentær jord(sand), silt eller leire

For sedimentære jordarter er det først og fremst teksturen (grovleiken) av jordmaterialet som bør undersøkes. Vi har forskjellige måter for bestemmelse av partikkelstørrelsen eller jordartens sammensetning. Det er skjønsmessig vurdering i felt eller også laboratoriemessig bestemmelse av prøver. Det brukes forskjellige måleapparater. Innholdet av mold er det også meget viktig å undersøke, f.eks. i sandjord.

På samme måte som for morenejord må behovet for grøfting eller vanning vurderes. Behovet for jordforbedring ved tilføring av organisk masse, eller finmasse av silt eller leir bør også klarlegges.

Myrjord

Når arealet er myrjord, bør vi undersøke myrtypen, næringsinnholdet og fastheten m.v. Myras struktur eller permeabilitet er en viktig faktor for bestemmelse av grøfteavstanden. Likeså bør dybden av torvlaget og undergrunnens art undersøkes for å kunne angi dyrkingmåte for feltet.

Aktuelle dyrkingmåter av djupe myrer og myrer med undergrunn av fjell eller stein og blokk, er bearbeiding av overflaten. For relativt grunne myrer med undergrunn av noenlunde steinfri mineraljord (løsmasse), er det fordelaktig å foreta djuparbeiding.

Med djuparbeiding forstår vi omgraving av myrlaget og innblanding av en viss mengde mineraljord fra undergrunnen. Dette kan gjøres med store ploger,

spesialkonstruerte gravehjul eller med store gravemaskiner.

Behovet for kalking og gjødsling, herunder mikronæringsstoffer bør også undersøkes.

Økonomiske kalkulasjoner

For å få klarhet over de totale kostnadene ved dyrkingen må det foretas kalkulasjoner. Behovet for kapitaltilgang bør klargjøres på forhånd. Det må utarbeides en finansieringsplan for arbeidet. Statstilskott til dyrkingsarbeidet er vanligvis en viktig del av finansieringen. Det må derfor søkes om tilskott til arbeidet så tidlig at tilskottene kan løpe inn til rett tid.

Det må sikres at arbeidet ikke stanser opp på grunn av mangel på kapital. Det er derfor viktig å velge passende store dyrkingsplaner slik at man rekker over det nødvendige arbeid i løpet av relativt kort tid.

Det samme gjelder for veibygging frem til dyrkingsfeltet. Dette er et kostbart arbeid som bør være godt planlagt og ha en forsvarlig finansieringsplan.

Rekkefølgen i dyrkingsarbeidet

Det er viktig å ha en fornuftig tempoplan for arbeidet. Den skal fastlegge til hvilke tider de forskjellige arbeider bør utføres for hvert enkelt felt og for hele dyrkingsarealet. De viktigste arbeider ved dyrking på overflaten er følgende :

Avskoging av arealet og rydding av hugstavfall.

Rydding av stein og stubber på overflaten.

Åkergraving i det øverste laget om dette er nødvendig.

Kanaliserings og grøfting.

Jordarbeiding og planering.

Jordforbedring.

Kalking og gjødsling.

Rekkefølgen for de forskjellige arbeider avhenger av jordarten og andre karaktertrekk med feltet. Behovet for maskiner til dyrkingsarbeidet må vurderes meget

nøye. De riktige maskintyper må være på plass når dette er nødvendig for å få arbeidet til å gå fortløpende. Det kan være aktuelt å kjøpe egne maskiner til bruk under dyrkingen eller å leie maskinholdere.

For myrer som skal djuparbeides for innblanding av mineraljord fra undergrunnen, blir det aktuelt med en spesiell arbeidsrytme. Tilsig av overflatevann må først avskjæres. På bløte myrer med løstorv bør mest mulig av det frie vannet dreneres bort med foreløpig grøfting. Det kan være aktuelt med noen få grøfter eller gravning av grøfter i forholdsvis liten avstand med f.eks. KOPO grøftefres. Etter at myra derved er noe tørrlagt kan omgravningen starte.

Konklusjon

Forberedelsene, herunder undersøkelse av feltet og planlegging både av dyrkingsmåter og finansiering, er avgjørende for et heldig resultat. Et dyrkingsprosjekt, stort eller lite, bør ikke være en hastverksbeslutning. Det griper sterkt inn i brukets og brukers situasjon. En må derfor være forberedt både på de spørsmål som reiser seg under gjennomføringen av dyrkingen og når jorda skal tas i bruk.

Dette at melkekua skal sendes bort 2 – 3 måneder av året til et fellesbeite, vil i førstningen føles noe uvant. Det er dessuten en forandring som gir mange nye og hittil ukjente muligheter, som også bør utnyttes.

Litteratur

Lie, Ole: Vurdering av myrjord til dyrking. Jord og Myr nr. 1, 1981.

Lie, Ole: Dyrking av myrjord. Jord og Myr nr. 6, 1977.

Njøs, Arnor: Vurdering av mineraljord til dyrking. Jord og Myr nr. 1, 1979.

Njøs, Arnor og Aamodt, Hans: Nydyrking. LOT Småskrift 6/78.

Skadsheim, M.: Stein- og blokkinnholdet på nokre felt med morenejord. – Meld. fra Norges landbrukshøgskole. 35, 1955 – 56, 309 – 334.